

Asia: VN/25525/2023

Luonnos valtioneuvoston periaatepäätökseksi kansallisesta ohjelmasta demokratian ja osallistumisen edistämiseksi (demokratiaohjelma)

Lausunnonantajan lausunto

Saate lausunnolle ja/tai koko periaatepäätösluonnosta koskevat yleiset huomiot

Kansalaisareena kiittää mahdollisuudesta antaa lausunnon oikeusministeriölle valtioneuvoston periaatepäätökseksi kansallisesta ohjelmasta demokratian ja osallistumisen edistämiseksi

Yleiset kommentit

Esitämme luonnokseen havaintomme kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan näkökulmasta.

Demokratiaohjelman luonnoksessa kuvataan, miten demokratiaa on aiempien hallituskausien aikana kehitetty. Kansalaisareenan mielestä on huolestuttavaa, että vapaaehtoistoiminnan toimintaedellytysten parantaminen mainitaan vain kuvauksessa aiemmasta demokratiatyöstä, ei uuden demokratiaohjelman toimenpiteissä.

Vapaaehtoistoiminnan tilannekuva vuonna 2024 on osittain toiveikas, osittain huolestuttava. Kansalaisareenan selvitysten mukaan suomalaiset, erityisesti nuoret, haluavat lisätä osallistumistaan vapaaehtoistoimintaan. Järjestösektorin leikkausten sekä kuntien ja hyvinvointialueiden haastavan taloustilanteen vuoksi vapaaehtoistoiminnan koordinointiin käytettävät resurssit ovat kuitenkin niukkenemassa. Vapaaehtoistoiminta on demokratian keskeinen tukipilari, eikä sen elinvoimaa saa pitää itsestään selvänä.

Vapaaehtoistoiminta toteutuu niin kansalaisjärjestöjen kuin muidenkin toimijoiden kautta. Demokratian vahvistumisen kannalta on tärkeää tunnistaa ja vaalia myös kuntien,

hyvinvointialueiden, seurakuntien, uskonnollisten yhteisöjen, yritysten, vapaan kansalaistoiminnan ja ihmisten omaehtoisen toiminnan kautta toteutuvaa aktiivisuutta. Näiden tahojen avulla on mahdollista kehittää myös luonnoksessa esitettyä yhteistyötä.

Demokratia rakentuu osallisuuden ja osallistumisen varaan. Vapaaehtoistoiminta on demokratian keskeinen tukipilari, sillä se luo osallistumismahdollisuuksia. Vapaaehtoistoiminta antaa ihmisille mahdollisuuden osallistua yhteiskunnan kehittämiseen ja vaikuttaa asioihin, jotka ovat heille tärkeitä. Se madaltaa kynnystä osallistua päätöksentekoon ja vaikuttamiseen ilman muodollisia poliittisia rakenteita, vahvistaa yhteisöllisyyttä, edistää luottamusta ja antaa kansalaisille taitoja ja kokemuksia, jotka kannustavat heitä osallistumaan yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon.

Tärkeimmät näkökulmat ja ehdotukset:

Vapaaehtoistoiminnan rooli demokratiassa:

- Vapaaehtoistoiminta tarjoaa osallistumismahdollisuuksia, vahvistaa yhteisöllisyyttä ja luottamusta sekä madaltaa kynnystä yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.
- Demokratiaohjelman tulisi huomioida vapaaehtoistoiminnan merkitys nykyistä paremmin.

Äänestysaktiivisuus:

- Vapaaehtoistoiminta voi lisätä tietoisuutta äänestämisen merkityksestä ja tukea matalan kynnyksen osallistumista.

Nuorten osallisuus:

- Vapaaehtoistoiminta auttaa lapsia ja nuoria oppimaan osallisuutta ja vaikuttamista, valmistaa heitä demokraattiseen osallistumiseen ja ehkäisee pahoinvointia.
- Demokratiaohjelmassa tulisi painottaa nuorten osallistumisen tukemista, esimerkiksi Digiraati-työkalun tapaan.

Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatus:

- Vapaaehtoistoiminta toimii käytännön väylänä demokratia- ja ihmisoikeuskasvatukseen, erityisesti nuorten ja lasten keskuudessa.
- Koulujen ja järjestöjen yhteistyötä on vahvistettava, jotta nuoret löytävät konkreettisia tapoja vaikuttaa.

Haavoittuvassa asemassa olevien osallistuminen:

- Kansalaisjärjestöjen osaamista ja verkostoja tulisi hyödyntää haavoittuvassa asemassa olevien tavoittamiseksi ja osallisuuden lisäämiseksi.

Hyvä keskustelukulttuuri ja mielipiteenvaihto:

- Vapaaehtoistoiminta tukee dialogitaitojen, kuten kuuntelun, empatian ja yhteistyön, kehittymistä.
- Järjestöt voivat tavoittaa ja osallistaa myös marginalisoituja ryhmiä tehokkaasti.

Paikallishallinto ja lähidemokratia:

- Kansalaisjärjestöjen paikallistuntemus ja yhteistyö hyvinvointialueiden kanssa tulee huomioida osallisuuden kehittämisessä.

Kansallinen demokratiapolitiikka:

- Vapaaehtoistoiminnan rooli demokratiapolitiikassa tulisi tunnistaa vahvemmin. Se edistää kansalaisten osallistumista, yhteisöllisyyttä ja syrjäytymisen ehkäisyä.

LUKU 3.1 Edistämme äänestysaktiivisuutta

Yleiset huomiot

Vapaaehtoistoiminta tarjoaa kansalaisille konkreettisen, matalan kynnyksen kanavan osallistua yhteiskunnan toimintaan ja vaikuttaa yhteisiin asioihin.

Osallistuminen on keskeistä demokraattisen järjestelmän vahvistamiseksi, sillä se antaa yksilöille mahdollisuuden tuoda esiin mielipiteitään, käyttää omaa osaamistaan ja vaikuttaa päätöksentekoon niin paikallisella kuin laajemmalla tasolla.

Tavoitelinjalus 1: Etsimme keinoja lisätä erityisesti nuorten äänestysaktiivisuutta sekä tasoittaa väestöryhmien ja alueiden välillä havaittuja eroja äänestysaktiivisuudessa ja pysäyttää eriytymiskehitys.

.Vapaaehtoistoiminnan keinoin voidaan lisätä tietoisuutta äänestämisen merkityksestä ja tarjota konkreettista tukea.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- ymmärrettävä ja saavutettava vaalitiedotus ja -viestintä,
- äänestyspaikkojen saavutettavuuden ja esteettömyyden varmistaminen,
- kuntien kannustaminen kuulemaan nuoria ja huomioimaan eri ikäryhmiä äänestyspaikkojen sijoittelussa,
- yhteistyö kansalaisjärjestöjen ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa erityisesti ensi kertaa äänestävien nuorten aikuisten ja muita heikommassa asemassa olevien äänioikeutettujen tavoittamiseksi.

-

Tavoitelinjaus 2: Lisäämme lasten ja nuorten mahdollisuuksia saada tietoa vapaiden vaalien merkityksestä ja harjoitella äänestämistä.

Nuorten kuulemiseksi järjestetään enemmän keskustelutilaisuuksia ja mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoon myös vaalien välillä.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- yhteistyö ja vuorovaikutus valtioneuvoston, hyvinvointialueiden ja kuntien, kirjastojen, koulujen, oppilaitosten ja kolmannen sektorin toimijoiden kesken,
- lapsi- ja nuoriystävällisen, saavutettavan, ymmärrettävän ja puoluepoliittisesti neutraalin tiedon tuottaminen ja viestintä vaaleista, eri hallintotasojen tehtävistä, puolueiden arvoista ja äänestämisestä niissä kanavissa missä lapset ja nuoret viettävät aikaansa ja osana demokratiakasvatusta.

-

LUKU 3.2 Vahvistamme lasten ja nuorten osallisuutta

Yleiset huomiot

Lapset ja nuoret voivat oppia osallisuutta ja vaikuttamista vapaaehtoistoiminnan kautta, mikä rakentaa demokraattista yhteiskuntaa pitkäjänteisesti.

Vapaaehtoistehtävät tarjoavat erityisesti nuorille ja politiikan ulkopuolella oleville mahdollisuuden harjoitella vaikuttamista, johtamista ja yhteistyötaitoja. Tämä valmistaa uusia sukupolvia osallistumaan demokraattisiin prosesseihin.

Nuorten pahoinvointi, kuten mielenterveysongelmat, päihteiden ongelmakäyttö ja syrjäytyminen, herättää huolta, mutta ehkäisytoimiin kiinnitetään liian vähän huomiota. Nykyinen palvelujärjestelmä keskittyy yksilöön, odottaen nuorten sopeutuvan yhteiskunnan ehtoihin. Tämä

lähestymistapa jättää nuoret usein vaille mahdollisuutta vaikuttaa yhteiskunnallisiin ongelmiin, jotka pahoinvointia aiheuttavat.

Tavoitelinjaus 3: Vahvistamme kuntien ja hyvinvointialueiden nuorisovaltuustojen asemaa sekä yhteistyötä ja vuorovaikutusta muiden lapsia ja nuoria edustavien toimielinten, kuten oppilas- ja opiskelijakuntien, ja haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten parissa työskentelevien toimijoiden kanssa.

Vapaaehtoistoiminta tarjoaa lapsille ja nuorille mahdollisuuden hahmottaa omia tulevaisuustoiveitaan ja tuoda niitä esille yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Tämä tukee lasten ja nuorten pitkäaikaista osallistumista aktiivisina kansalaisina ja positiivisen muutoksen aikaansaajina. Vapaaehtoisten avulla voidaan luoda ja tukea nuorten paikallisia vaikuttajaryhmiä, kuten nuorisovaltuustoja, joissa nuoret voivat harjoitella demokratiataitoja ja vaikuttamista.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **kuntalain ja hyvinvointialuelain toimivuuden arviointi nuorisovaltuustoja koskevien säännösten osalta,**
- **tuki ja koulutus kuntien, hyvinvointialueiden sekä koulujen ja oppilaitosten henkilöstölle niin yleissivistävässä kuin ammatillisessa koulutuksessa.**

-

Tavoitelinjaus 4: Vahvistamme lapsi- ja nuoriystävällistä osallistumista ja kuulemista heitä itseään koskevissa asioissa.

Nuorilla on oikeus tulla kuulluiksi ja vaikuttaa, mutta moni ei tiedä, miten se on mahdollista, tai kokee vaikuttamisen turvattomaksi. Osallistuminen voisi kuitenkin lievittää ahdistusta ja tuoda merkityksellisyyden tunnetta, erityisesti globaalien kriisien, kuten ilmastonmuutoksen, aiheuttaman huolen keskellä.

Ehdotamme kestävästä hyvinvoinnista lähtevää tukimallia, jossa hyvinvointia tuetaan paitsi yksilön, myös yhteiskunnallisten olosuhteiden kautta.

Päätöksentekijöillä on vastuu luoda edellytykset nuorten arvostukselle ja vaikuttamismahdollisuuksille. Hyvä esimerkki tästä on oikeusministeriön Digiraati, joka osoittaa, että nuoret voivat toimia aktiivisina ja arvokkaina yhteiskunnan jäseninä, kun heille annetaan siihen välineet ja mahdollisuus.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- lasten ja nuorten kuulemisen ja osallistumisen merkityksen painottaminen avoimen lainvalmisteluprosessin kehittämisessä,
- viranhaltijoiden tukeminen ja kuulemis- ja vuorovaikutusosaamisen lisääminen,
- jo olemassa olevien lasten ja nuorten osallistumisen ja kuulemisen rakenteiden tehokkaampi hyödyntäminen valmistelussa ja päätöksenteossa,
- hyvien käytänteiden kokoaminen ja levittäminen,
- osallistumis- ja kuulemistoimien vaikuttavuuden arvioinnin, mittaamisen ja seurannan kehittäminen sekä sidosryhmäviestintä osallistumisen tuloksista.

-

LUKU 3.3 Kehitämme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyviä käytäntöjä

Yleiset huomiot

Kaiken kaikkiaan vapaaehtoistoiminta toimii väylänä kansalaisyhteiskunnan vahvistamiseen, mikä on demokraattisen järjestelmän keskeinen tukipilari. Demokratia ei ole vain äänestämistä, vaan myös jatkuvaa osallistumista ja yhteisen hyvän edistämistä, jossa vapaaehtoistyöllä on merkittävä rooli.

Tavoitelinjaus 5: Vahvistamme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen jatkumoa eri kouluasteiden välillä varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle ja tiivistämme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kansallisen tason yhteistyötä, koordinointia ja seurantaa.

Vapaaehtoistoiminta on tärkeä käytännön keino edistää demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta. Vapaaehtoistoiminta rohkaisee yksilöitä kyseenalaistamaan vallitsevia rakenteita ja etsimään ratkaisuja ongelmiin. Kriittinen ajattelu ja halu osallistua ovat demokratian elinehtoja.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kansallisen kehittämisen koordinoinnin ja seurannan kehittämistyö yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa keskeisten toimijoiden, kuten Opettajankoulutusfoorumin, yliopistojen ja korkeakoulujen, Opetushallituksen sekä vapaan sivistystyön toimijoiden kanssa,
- mitattavissa olevan seurantatiedon kehittäminen demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta koskevien, opetussuunnitelmien ja tutkinnon perusteissa määriteltyjen oppimistavoitteiden toteutumisesta varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja toisen asteen opetuksessa.

-

Tavoitelinjaus 6: Parannamme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyvien käytäntöjen sekä opetusmateriaalien ja -menetelmien laatua ja saatavuutta kansallisesti.

Kannatamme linjaukseen kirjattua toimenpidettä: “demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen käytännön toteuttamisvaihtoehtojen ja ratkaisumallien kehittäminen yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa keskeisten sidosryhmien, kuten kolmannen sektorin toimijoiden, vanhempien ja muiden lähiyhteisötoimijoiden kanssa.”

Demokratia vahvistuu ja monipuolistuu, kun siitä puhuvat ja siihen osallistuvat kaikenikäiset. Vanhempien rooli onkin merkittävä, mutta muiden lähiyhteisön toimijoiden rooli korostuu silloin, kun vanhemmilta ei saa demokraattisen osallistumisen mallia tai kun vanhemmilta saatava malli on yksipuolinen. Mainittujen toimijoiden lisäksi erityisesti opintokeskukset tukevat eri-ikäisten demokratiakasvatusta kouluttaessaan kansalaisille demokraattisessa osallistumisessa tarvittavia taitoja. Myös kaikki vapaaehtoistoimintaa järjestävät eri toimijat – kunnat, hyvinvointialueet, seurakunnat ja muut uskonnolliset yhteisöt sekä yritykset – ylläpitävät demokraattisessa osallistumisessa tarvittavia taitoja.

Koulujen ja oppilaitosten demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksessa konkreettinen käytännön tieto ja kokemus vaikuttamisen mahdollisuuksista ovat keskeisiä. Nuorten omien havaintojen mukaan vapaaehtoistoimintaa ei välttämättä mainita koulussa millään lailla. Vaikuttamismahdollisuuksien metsästäminen on haastavaa koulun, harrastusten ja muun vapaa-ajan lomassa. Usein käykin niin, että vaikuttamisen into lopahtaa, kun vaikuttamismahdollisuuksia ei ole saatavilla helposti. Nuoret kaipaavat turvallisia vaikuttamismahdollisuuksia ja selkeää tietoa siitä, miten, missä ja mihin asioihin he voivat vaikuttaa. Kokemuksellisen oppimisen kautta lapset ja nuoret voivat saada osallistumisesta ja vaikuttamisesta myönteisiä, ikätasoisia kokemuksia, jotka kantavat pitkälle.

Yhteistyö järjestöjen ja muiden lähiyhteisön toimijoiden kanssa onkin demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksessa keskeistä, jotta nuoret pääsevät heti kiinni itseään kiinnostaviin vaikuttamisen ja osallistumisen paikkoihin. Kertomalla vapaaehtoistoiminnan laajasta kirjosta, kokemalla vapaaehtoistoimintaa käytännössä ja kutsumalla vapaaehtoistoiminnan tarjoajat yhteistyöhön koulujen kanssa saataisiin laajennettua lasten ja nuorten käsitystä aktiivisesta osallistumisesta. Vapaaehtoisena voi toimia jo päiväkotikäinen, ja konkreettinen toiminta antaa erilaista näkökulmaa osallistumiseen kuin esimerkiksi äänestäminen tai kuulemistilaisuudet. Kun lapset ja nuoret ymmärtävät, että osallistumismahdollisuuksia on hyvin monenlaisia ja kaikenlainen osallistuminen on arvokasta, löytävät he helpommin juuri itselleen sopivan tavan toimia.

Tahtotila yhteistyöhön on jo olemassa ja kirjattu opetussuunnitelmiin. Koulujen arjen kiireet ja resurssit kuitenkin usein haastavat

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **jo olemassa olevien hyvien käytäntöjen, materiaalien ja menetelmien skaalaaminen ja levittäminen valtakunnallisesti varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle**
- **demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen käytännön toteuttamisvaihtoehtojen ja ratkaisumallien kehittäminen yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa keskeisten sidosryhmien, kuten kolmannen sektorin toimijoiden, vanhempien ja muiden lähiyhteisötoimijoiden kanssa.**

-

Tavoitelinjaus 7: Vahvistamme siviilipalveluskoulutukseen, kotoutumiskoulutukseen, monikieliseen yhteiskuntaorientaatioon sekä varusmiespalvelukseen osallistuvien tietämystä ja osaamista demokratiasta.

Katsomme, että oppijan koko koulutuspolulla – varhaiskasvatuksesta peruskoulun ja toisen asteen kautta korkea-asteelle ja aikuisopetukseen – on tärkeää lisätä mahdollisuuksia tutustua vapaaehtoistoimintaan osallisuuden ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen väylänä. Samalla on olennaista, että myös kotoutumisprosessin aikana nostetaan esiin järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan tarjoamia mahdollisuuksia. Näin uudet suomalaiset voivat löytää mielekkäitä tapoja osallistua yhteiskuntaan ja vaikuttaa sen kehitykseen.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **siviilipalveluskoulutuksen, kotoutumiskoulutuksen ja monikielisen yhteiskuntaorientaation sekä varusmiespalveluksen opetussuunnitelmien ja -sisältöjen tarkastelu demokratia- ja osallisuusteemojen näkökulmista.**

-

LUKU 3.4 Vahvistamme hyvän keskustelun ja mielipiteen vaihtamisen kulttuuria yhteiskunnassa

Yleiset huomiot

-

Tavoitelinjaus 8: Parannamme monikanavaisia osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia erilaisten alueiden ja eri väestöryhmien, erityisesti lasten ja nuorten erilaiset osallistumisen edellytykset sekä haavoittuvassa asemassa olevat lapset ja nuoret huomioon ottaen.

Kannatamme tavoitetta, että hallinnon ja kansalaistoimijoiden ratkaisukeskeistä kumppanuutta vahvistetaan erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien tavoittamiseksi.

Kansalaisjärjestöillä sekä muilla kansalaisyhteiskunnan toimijoilla, kuten uskonnollisilla yhteisöillä on kyky kehittää ratkaisuja, aidon, arvostavan osallisuuden toteutumiseen. Näiden toimijoiden osaamisen ja verkostojen hyödyntäminen on erittäin tärkeää, jotta haavoittuvassa asemassa olevat väestöryhmät saavat mahdollisuuksia ilmaista itseään, vaikuttaa ympäröivään maailmaan ja parantaa asemaansa.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **uudenlaisten, valtakunnallisten osallistumisen ja vaikuttamisen keinojen ja rakenteiden kehittäminen ja testaaminen,**
- **jo olemassa olevien osallistumisen rakenteiden vakiinnuttaminen,**

- digitaalisten vaikuttamiskanavien lapsi- ja nuorisoystävällisyyden parantaminen ja niiden tunnettuuden lisääminen,
- hallinnon ja kansalaistoimijoiden ratkaisukeskeisen kumppanuuden vahvistaminen erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien tavoittamiseksi sekä vuoropuhelun lisäämiseksi heitä koskevassa päätöksenteossa.

-

Tavoitelinjaus 9: Tuemme suoran kansalaisosallistumisen mallien kehittämistä ja dialogisten menetelmien käyttöönottoa päätöksentekoprosesseissa eri hallinnontasoilla.

Aiemmin onkin jo todettu, että vapaaehtoistoimintaan osallistuminen lisää ihmisten valmiuksia osallistua myös puntaroivaan päätöksentekoon.

Dialogit ja puntaroivat keskustelut ovat tärkeitä. Vapaaehtoistoiminta tukee ja lisää myös opittavia demokratiataitoja kuten kuuntelu- ja havainnointitaidot, empatia, yhteistyö- ja konfliktinratkaisutaidot. Vapaaehtoistoiminta tarjoaa monenlaisia mahdollisuuksia oppia uusia asioita ja hyödyntää omaa osaamistaan sekä tukee vapaaehtoisten valmiuksia harjoitella itselleen uusia taitoja. Moniin vapaaehtoistehtäviin sisältyy säännöllinen perehdytys ja koulutus, jotta vapaaehtoistehtävässä tarvittavat taidot pysyvät ajantasaisina.

Kansalaisjärjestöt tuntevat syvällisesti kohderyhmiensä tarpeet ja erityispiirteet. Järjestöt tekevät usein ruohonjuuritason työtä, mikä mahdollistaa aidon ja suoran dialogin kohderyhmien kanssa.

Järjestöillä voi olla erityisasema vaikeasti tavoitettavien ryhmien, kuten marginalisoitujen tai syrjäytymisvaarassa olevien, parissa. Jotta tavoitetaan myös vaikeasti tavoitettavat, täytyy osallistumistapojen suunnittelussa huomioida erilaisten kohderyhmien tarpeet. Kansalaisjärjestöt ovat usein vahvasti integroituneita yhteisöihin, mikä luo luottamusta kohderyhmien keskuudessa ja he tavoittavatkin ihmisiä ketterästi ja nopeasti.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- niin sanotun puntaroivan demokratian menetelmien, kuten kansalaisraatien tai -paneelien, sekä dialogisten menetelmien käyttöönotto valtioneuvoston strategisten linjausten valmistelussa ja osana olemassa olevia kuulemisen ja osallistumisen kanavia,
- kansallisten dialogien mallin jatkokehittäminen, dialogien toteuttaminen ja niiden tulosten parempi hyödyntäminen,
- paikallisesti ja alueellisesti kehitettyjen hyvien dialogikäytäntöjen ja -mallien levittäminen valtakunnallisesti,
- eduskunnan, hyvinvointialueiden ja kuntien kannustaminen puntaroivan keskustelun käyttämiseksi päätöksentekonsa tukena.

-

LUKU 3.5 Kehitämme paikallishallintoa ja varmistamme lähidemokratian toteutumisen

Yleiset huomiot

Tavoitelinjaukset 10 ja 11

Kansalaisjärjestöillä sekä alueellisilla ja paikallisilla yhdistyksillä ja järjestöillä on hyvät yhteydet hyvinvointialueisiin. Vapaaehtois- ja järjestökentän toimijat tunnistavat hyvin paikalliset tarpeet ja mahdollisuudet ja heitä on tärkeää kuulla osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia kehitettäessä ja edistettäessä.

Tavoitelinjaus 10: Seuraamme ja edistämme asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumista hyvinvointialueilla ja kunnissa.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- hyvinvointialueuudistuksen vaikutusten arviointi asukkaiden ja palvelunkäyttäjien tosiasiallisiin osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksiin kunnissa ja hyvinvointialueilla sekä alueelliseen yhdenvertaisuuteen,
- alueellisen ja paikallisen demokratian kehittäminen ja osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

-

Tavoitelinjaus 11: Tuemme demokratian ja osallistumisen näkökulmaa osana alue- ja paikallishallinnon johtamista ja päätöksentekoa.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- hyvinvointialueiden ja kuntien välisen rajapinnan sekä ministeriöiden välisen työnjaon selkeyttäminen alueellisen ja paikallisen demokratian ja osallistumisen edistämiseen liittyen,
- asukkaiden osallistumisen tarkasteleminen johtamisen ja hallinnon kysymyksenä ja osana päätöksentekoa,
- tietopyynnön sekä kuntalais- ja hyvinvointialuealoitteen tunnettuuden, käytön ja kehittämisen selvittäminen,
- demokratiaosaamisen lisääminen julkisissa palveluissa.

LUKU 3.6 Kehitämme kansallista demokratiapolitiikkaa

Yleiset huomiot

Tavoitelinjaukset 12 ja 13

Vapaaehtoistoiminta voi toimia keskeisenä osana demokratiapolitiikan kehittämistä ja vahvistaa demokratian elementtejä, kuten kansalaisten osallistumista, yhteisöllisyyttä ja perusoikeuksien toteutumista. Vapaaehtoistoiminta tarjoaa kansalaisille konkreettisen kanavan osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan, edistää sananvapautta, lisätä luottamusta yhteisöihin ja ehkäistä syrjäytymistä.

Tavoitelinjaus 12: Jatkamme kansallisen demokratiapolitiikan johdonmukaista kehittämistä perustuen demokratianäkemykseen, jossa perusoikeudet, sananvapaus, oikeusvaltioperiaate, hyvä hallinto, kansalaisten osallistuminen ja korruption kitkeminen nähdään tärkeinä, toisistaan riippuvaisina demokratian elementteinä.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- demokratiapolitiikan nykyistä tiiviimpi ja systemaattisempi koordinaatio suhteessa esimerkiksi hallinto-, tieto-, media- ja teknologiapolitiikkatoimiin,
- yhteistyö akateemisen tutkimuksen kanssa demokratiapolitiikan tietoperustan ja tietoperusteisen päätöksenteon vahvistamiseksi.

Tavoitelinjaus 13: Vahvistamme kansallisen demokratiapolitiikan ja demokratian edistämistoimien vaikuttavuuden arviointia, seuranta ja läpinäkyvyyttä.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- kansallisen demokratiaindikaattorityön kehittäminen,
- osallistuminen Suomen demokratian tilan arviointi- tai auditointityöhön yhteistyössä keskeisten sidosryhmien kanssa,
- hallituksen demokratiapoliittisista toimenpiteistä ja niiden vaikuttavuudesta viestiminen avoimesti, saavutettavasti ja läpinäkyvästi.

LUKU 3.7 Edistämme demokratiaa Euroopan unionissa ja kansainvälisesti

Yleiset huomiot

Tavoitelinjaus 14: Edistämme demokratiaa ja ihmisoikeuksien toteutumista Euroopan unionissa ja kansainvälisesti, ja vahvistamme näin myös turvallisuutta, vakautta ja kriisinkestävyttä.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- demokratiatoimien jatkumon, hyvän hallinnon ja avoimuuden kehittämisen sekä vaaliturvallisuustyön syventämisen edistäminen EU:ssa,
- tietoisuuden lisääminen demokratian ja kansalaisyhteiskunnan tukemiseen suunnatuista EU-rahoituslähteistä kansallisesti,
- aktiivinen vaikuttaminen Euroopan neuvoston roolin kehittämiseen demokratiakysymyksissä,
- osallistuminen Team Europe Democracy -aloitteeseen,
- kehitysyhteistyömäärärahan kohdentaminen strategisesti demokratian, oikeusvaltion, ihmisoikeuksien ja kansalaisyhteiskuntien vapaan toimitilan tukemiseksi huomioiden erityisesti niin kutsuttujen tasapainottavien tai vastapainojen instituutioiden toimintaa.

Tavoitelinjaus 15: Tiivistämme Suomen kansainvälisen demokratiatyön koordinointia ja kansainvälisten demokratiasuosittelujen toimeenpanon seurantaan kansallisella tasolla.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- valtioneuvoston kansainvälisten demokratia-asioiden koordinaatiojärjestelmän perustaminen,
- kansainvälisten valvontaelinten ja järjestöjen suositusten kansalliseen toimeenpanoon panostaminen.

1 Tilannekuva: Demokratian tila kansainvälisesti ja Suomessa

Yleiset huomiot

Esitetty tilannekuva on ajantasainen, perustuu tutkittuun tietoon ja antaa kattavan kuvan demokratian tilasta kansainvälisesti ja Suomessa

-

Tilannekuva toimii hyvänä taustoitukseksi periaatepäätöksessä esitettyihin linjauksiin

-

2 Demokratiapolitiikka Suomessa ja Euroopan unionissa

Yleiset huomiot

-

3 Suomen osallistuminen kansainväliseen demokratiayhteistyöhön

Yleiset huomiot

-

Porthén Anne
Kansalaisareena